

Козьма І.І.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНИ

В статті розкрито основні тенденції розвитку ринку страхування життя України, досліджено особливості сучасного етапу його розвитку. Виокремлено причини відтоку капіталу з ринку страхування життя в кризовий та посткризовий період. Відмічено високу ефективність зовнішнього перестраховування життя України. Зроблено висновок про нерозвиненість національного ринку страхування життя.

Ключові слова: страхування життя, страховий ринок, конкуренція, страховик, Нацкомфінпослуг.

ВСТУП

Страхова галузь України, як і вся її економіка, зазнає нині безпрецедентних змін – політичних, юридичних, економічних, соціальних, технологічних. Важливого значення набуває вироблення стратегії розвитку страхових відносин між дійовими особами ринку – страховиками та страхувальниками. У перших – досягнення надійності та платоспроможності на час їх дії за рахунок розширення страхового поля та точного визначення страхових тарифів. У других – ріст довіри до страховиків. Страхування життя є необхідним атрибутом ринкової економіки.

Саме страхування життя в розвинених країнах світу є важливим інструментом соціального захисту населення і могутнім джерелом інвестування національних економік. У розвинутих країнах страховий бізнес забезпечує дієвий захист соціальних і майнових прав та інтересів громадян від ризиків, сприяє підтриманню соціальної стабільності суспільства та економічної безпеки держави; він є потужним засобом акумулювання коштів для інвестування в економіку.

Теоретичний аналіз наукових праць з питань страхування життя, серед яких зазначимо публікації українських вчених І.А. Бойко, О.М. Залетов, Я.П. Шумелда, С.С. Осадець, Н.М. Внукова, О.О. Гаманкова, Л.В. Временко, В.Д. Базилевич та ін., засвідчує, що в науковій літературі та численних навчально-методичних публікаціях питання необхідності та стану розвитку страхування життя висвітлено не досить детально. Тому дана проблема потребує подальшого наукового дослідження.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні аспекти діяльності суб'єктів ринку страхування життя в Україні. Метою наукової роботи є аналіз розвитку ринку страхування життя в Україні в сучасних кризових умовах.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Страхування життя України розвивається в доволі складних умовах, адже негативні наслідки фінансово-економічної кризи не оминули і страхового

ринку. До 2008 року розвиток страхового ринку, в т.ч. й ринку страхування життя, відбувався високими темпами: щорічний приріст зібраних премій та кількості укладених договорів вимірювався двозначними показниками, тобто темп росту ринку випереджав ріст економіки в цілому. Однак, після 2008 року стрімкий розвиток ринку зупинився.

Так, за 2008-2012 роки, з державного реєстру страховиків було виключено 11 лайфових страховиків (табл. 1), причому, найбільше – 5 страховиків було виключено у 2010 році. Водночас, сума зібраних премій досягла свого мінімального значення у 2009 році і становила 827,3 млн. грн. Причому таке зменшення премій поєдналося з розірванням договорів страхування життя, та укладенням відносно невеликої кількості нових. А вже у 2008 році кількість застрахованих осіб за різними програмам страхування життя становила 3387,9 тис. осіб, а вже у 2009 році – 3130,3 тис. осіб, кількість укладених нових договорів становила 325,4 тис. дог. у 2009 проти 819,0 тис. дог. попереднього року.

Згідно вітчизняного законодавства страхова компанія в Україні повинна бути юридичною особою, яка має бути створена у формі акціонерних товариств, товариств з додатковою відповідальністю і т.д. При цьому, на відміну від комерційних банків, для страхових компаній немає обмежень щодо форми акціонерного товариства (публічного чи приватного акціонерного товариства). Але в Україні заборонено створювати страхову компанію у формі товариства з обмеженою відповідальністю та фізичної особи-підприємця. Мінімальний розмір статутного капіталу страхової компанії зі страхування життя згідно Закону України «Про страхування» до 2005 року становив 1,5 млн. євро, а після внесення змін від 07.07.2005 №2774-IV він був встановлений на рівні 10 млн. євро за валютним обмінним курсом валюти України.

Ринок страхування життя в основному зосереджений у столиці і промислових центрах. Зокрема, на кінець 2011 року у Києві було зареєстровано 51 страхову компанію, Харкові – 4, Дніпропетровську, Запоріжжю й Одесі – по 3. У західному регіоні невелика кількість страховиків пов'язана з відсутністю в ньому великих промислових підприємств, також дуже низькою платоспроможністю населення.

© Козьма Іванна Іванівна, здобувач кафедри фінансів та банківської справи ДВНЗ «УжНУ», тел. (095)606-00-00, e-mail: janochka007@mail.ru

Таблиця 1 Основні показники розвитку ринку страхування життя в Україні в 2008-2012 рр.*

	Роки					Зміна 2012/2008	
	2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
Кількість компаній, од.	73	72	67	64	62	-11	-15,1
Валові страхові премії, млн. грн.	1095,5	827,3	906,5	1346,4	1809,5	714	65,2
з них:							
від фізичних осіб	838,2	640,9	754,1	1180,0	1663,7	825,5	98,5
від юридичних осіб	257,3	186,4	152,4	166,4	145,8	-111,5	-43,3
Частка фізичних осіб у валових преміях, %	76,5	77,5	83,2	87,6	91,9	15,4	-
Частка юридичних осіб у валових преміях, %	23,5	22,5	16,8	12,4	8,1	-15,4	-
Валові страхові виплати, млн. грн.	37,7	62,7	52,6	70,6	82,1	44,4	117,8
Рівень валових виплат, %	3,4	7,6	5,8	5,2	4,5	1,1	-
Премії, передані перестраховикам, млн. грн.	59,1	44,3	39,1	38,3	41,9	-17,2	-29,1
Чисті страхові премії, млн. грн.	1095,3	826,9	906	1346,3	1809,5	714,2	65,2
Чисті страхові виплати, млн. грн.	37,7	62,7	52,6	70,6	82,1	44,4	117,8
Кількість укладених договорів страхування, од.	819048	325367	566658	1287460	2473413	1654365	202,0
Сума резервів зі страхування життя, млн. грн.	1609	1789,2	2185,2	2663,8	3222,7	1613,7	100,3
Кількість фізичних осіб, застрахованих на кінець звітного періоду, тис. осіб	3387,9	3130,3	2890,2	3415,0	4162	774,1	22,8

* Складено та розраховано автором на основі даних: [7-11].

Яскравою ознакою погіршення умов функціонування ринку страхування життя в Україні є постійне зменшення частки юридичних осіб у преміях зі страхування життя на користь фізичних осіб. Це пояснюється тим, що більшість підприємств в докризовий період включали поліси страхування життя в соціальний пакет своїх працівників. Однак, криза внесла свої корективи, й, як наслідок, частина працівників була звільнена внаслідок оптимізації організаційної структури підприємства. Водночас, підприємства почали здійснювати політику тотальної економії, внаслідок чого відмовлялися фінансувати такого роду соціальні послуги. Так, за аналізований період, частка юридичних осіб у страхових преміях зі страхування життя зменшилася майже втричі – з 23,5% до 8,1%, а фізичних осіб збільшилася з 76,5% до 91,9% відповідно.

Рівень виплат за період 2008-2012 рр. зріс на 1,1 %, причому пік зростання даного показника був у 2009 році (7,6%), що пояснюється зменшенням сум зібраних премій з одночасним зростанням валових виплат.

Внаслідок проведення Нацкомфінпослуг політики боротьби з т.з. «квазістрахуванням», основною метою якого є мінімізація податкових платежів до бюджету, що часто здійснювалося через перестраховання, за аналізований період спостерігається зменшення сум премій, переданих перестраховикам.

Дані табл. 2 ілюструють тенденції функціонування ринку перестраховання життя, за якими обсяг страхових премій, переданих у

перестраховання, знижується впродовж 2008-2011 рр. від 45,2 млн. грн. до 41,9 млн. грн. (на 17,2 млн. грн.). Однак, якщо за 2005-2008 рр. прослідковується помірна динаміка зростання перестраховувальних премій на 13,9 млн. грн., то в 2009-2010 рр. в умовах світової й вітчизняної економічної кризи - зниження премій на 20 млн. грн. (151,2%). Слід відмітити, що кризові явища в економіці особливо відчутно позначилися на розвитку ринку страхування і перестраховання життя, оскільки ефективність довгострокового страхування, яким і є страхування життя, можливе тільки в умовах фінансової стабільності економічного розвитку. До основних проблем, що гальмують розвиток ринку страхування життя, належать: низький рівень соціально-економічного розвитку держави; фінансова нестабільність економіки; непрогнозованість та низький розвиток фінансового ринку; недосконалість чинного законодавства в галузі страхування життя; низька страхова культура населення, низький рівень доходів населення; нерозвиненість страхових продуктів зі страхування життя, інфраструктури ринку; низький рівень капіталізації страховиків зі страхування життя, недостатня їх фінансово-економічна стійкості.

Розглянувши структуру ринку вихідного перестраховання за окремими видами страхування життя, констатуємо: найбільшу частку перестраховувальних премій передано за іншими договорами накопичувального страхування, що становить 82,8% в 2009 році із тенденцією до зменшення до 66,6% в 2012 році. Незначну питому

вагу в преміях з перестраховування життя займають страхування життя лише на випадок смерті (2,2-8,4%) та за договорами страхування життя по досягненню пенсійного віку (0,4-0,8%). При цьому більше 90%

перестраховувальних премій практично за усіма видами страхування життя передається у зовнішнє перестраховування іноземним перестраховиком.

Таблиця 2 Структура ринку вихідного перестраховування за окремими видами страхування життя*

Види страхування	Страхові премії, передані в перестраховування										Зміна за 2012/2008	
	Роки											
	2008		2009		2010		2011		2012			
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Страховування життя,	59,1	100	44,3	100	39,1	100	38,3	100	41,9	100	-17,2	-
в тому числі:												
за договорами страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-
за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку	0,2	0,3	0,1	0,2	0,3	0,8	0,3	0,8	0,2	0,4	0,0	0,1
за іншими договорами накопичувального страхування	43,8	74,1	36,7	82,8	31,2	79,8	29,2	76,3	27,9	66,6	-15,9	-7,5
за договорами страхування життя лише на випадок смерті	6,9	11,7	2,2	5,0	2,4	6,1	2,1	5,4	3,5	8,4	-3,4	-3,3
за іншими договорами страхування життя	8,2	13,9	5,3	12,0	5,2	13,3	6,7	17,5	10,3	24,6	2,1	10,7

* Складено автором на основі даних: [7-11].

Слід зазначити, що впродовж 2008-2012 рр. вітчизняні страховики значну частину ризиків (більше 50%) перестраховують у постійних партнерів - перестраховиків Росії, Німеччини та Великобританії, рейтинг яких за проведеними Нацкомфінпослуг аналізом якісних змін щодо укладання договорів перестраховування за кордоном знаходиться на високому інвестиційному рівні.

Відтік суттєвої частини інвестиційного капіталу за кордон пояснюється декількома причинами. По-перше, на ринку перестраховування життя в Україні не творено відповідного сприятливого інституціонального середовища для розміщення ризиків зі страхування життя. Внаслідок того, що страховики зі страхування життя мають невеликі можливості перестраховування ризиків в межах України, то існує необхідність перестраховування за кордоном. Нововведенням вітчизняного страхового законодавства є затвердження кожного окремого договору перестраховування у Нацкомфінпослуг.

По-друге, переважна частина страховиків зі страхування життя є компаніями з іноземним капіталом, і вони працюють задля задоволення інтересів материнської компанії. Тобто, переважна частина управлінських рішень, що стосується перестраховування ризиків орієнтована на перестраховика-нерезидента.

По-третє, в Україні відсутні чітко визначені законодавчі обмеження передачі ризику в перестраховування за видами страхування життя. Зокрема, вітчизняні компанії зі страхування життя досить часто перераховують за кордон в

перестраховування нагромаджувальну частину страхових зобов'язань. Єдиним нормативним документом, який певною мірою, однак недостатньо, обмежує перестраховування нагромаджувальної частини нетто-премії, є Правила розміщення страхових резервів зі страхування життя. Ці Правила забороняють включати до структури активів права вимоги до перестраховиків-нерезидентів за ризиками, пов'язаними з дожиттям до певного віку, події чи закінчення дії договору страхування. Однак, вимоги до формування активів не завжди відповідають реальності перестраховування, оскільки страховики лише умовно визначають «ризикову» (на випадок смерті чи втрати постійної або тимчасової працездатності) і нагромаджувальну частини страхового капіталу, що спрямовуються за кордон. Нагромаджувальна частина зобов'язань слугує вагомим джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів національної економіки, а тому потребує обмеження щодо передачі перестраховикам-нерезидентам шляхом внесення змін до чинного страхового законодавства в частині здійснення перестраховувальних операцій [3, 5].

Ефективність функціонування ринку вихідного перестраховування характеризується рівнем перестраховувальних виплат за договорами, переданими в перестраховування, який визначає доцільність проведення перестраховування як джерела захисту майнових інтересів страховиків. Відтак проаналізуємо частку перестраховиків у страхових виплатах та коефіцієнт виплат за договорами вихідного перестраховування, (рис. 1).

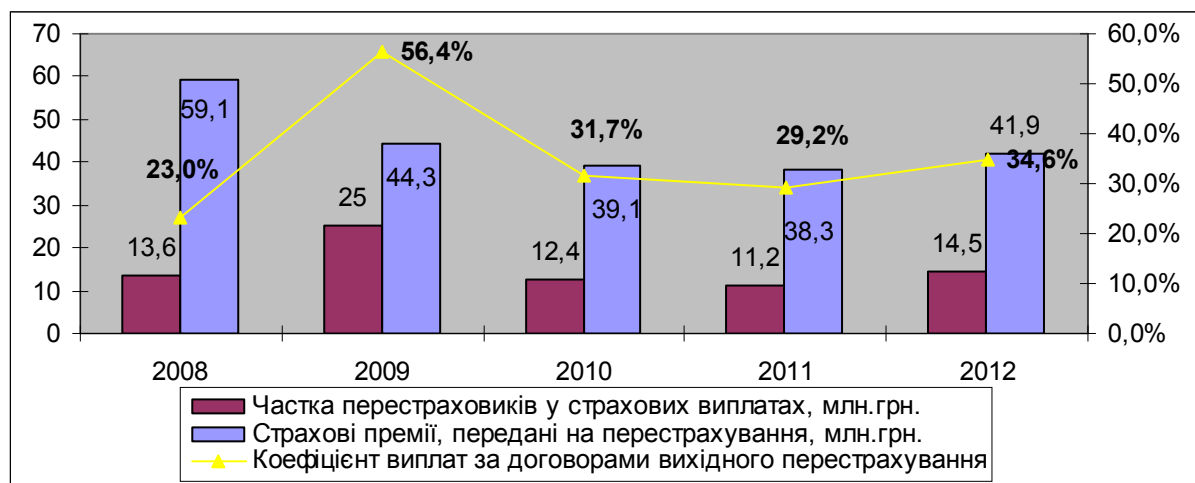

Рис. 1 Частка перестраховиків у страхових виплатах та рівень виплат за договорами вихідного перестраховання життя (складено та розраховано автором на основі даних [7-11])

Як свідчить проведений аналіз, наведений на рисунку, впродовж 2008-2011 рр. прослідковується нерівномірна динаміка частки перестраховиків у страхових виплатах за договорами вихідного перестраховання життя. Якщо у 2008-2009 роках вона зростає від 9,4 млн. грн. до 25,0 млн. грн., то в 2009-2011 роках знижується до 11,1 млн. грн. При цьому, незважаючи на зростання рівня страхових виплат із страхування життя від 3,4% в 2008 році до 7,6% в 2009 році, коефіцієнт перестраховальних виплат знижується від 56,4% в 2009 році до 29,0% в 2011 році та мінімальне значення набуло у 2008 році (16,9%). З одного боку, різке падіння рівня виплат в 2008 році за договорами перестраховання життя свідчить про зниження збитковості, зокрема за іншими договорами накопичувального страхування, що є позитивною тенденцією, а з другого - про недоотримання частки викупних сум від перестраховиків-нерезидентів за цими договорами, а відтак невиконання іноземними перестраховиками повною мірою зобов'язань перед вітчизняними страховиками. Така динаміка є наслідком фінансової кризи, яка негативно вплинула на діяльність «лайфових» страховиків, зважаючи на довгостроковий характер їхніх страхових операцій та нестабільність економічної ситуації у світі. У 2010 році зберігається тенденція до зменшення частки перестраховиків у страхових виплатах (більше, ніж у два рази) та рівня перестраховальних виплат за договорами перестраховання життя до 32% за рахунок інших договорів накопичувального страхування.

Однак доцільно зазначити, що рівень виплат за договорами перестраховання життя є значно вищим, ніж за договорами перестраховання ризиків за загальним страхуванням.

Оскільки, майже 100% у перестраховальних виплатах за договорами перестраховання життя займають перестраховики-нерезиденти, то слід відзначити високу ефективність зовнішнього перестраховання на ринку страхування життя. Водночас мізерну частку у валових страхових преміях впродовж 2008-2011 рр. займають перестраховальники, які здійснюють страхування життя (0,1-0,5 млн. грн.).

Така тенденція є очевидною, оскільки за договорами вихідного перестраховання життя більше 90% премій передається перестраховикам-нерезидентам. Водночас у структурі вхідного перестраховання життя 100% перестраховальних премій надходить від вітчизняних перестраховальників. Відповідно низькими є обсяги виплат за договорами вхідного перестраховання. Якщо у 2007 році вони сягають 0,1 млн. грн., а у 2010-2011 рр. зростають до 0,5 млн. грн., то в 2008-2009 рр. виплати, компенсовані перестраховальникам із страхування життя, не здійснюються взагалі. Відтак у 2007 році коефіцієнт виплат становить 100% та характеризує високий рівень збитковості за прийнятими ризиками із страхування життя, впродовж 2008-2009 рр. різко знижується до 80%, 40% та 0% в 2011 рр., що підкреслює неефективність проведення перестраховання ризиків за договорами вхідного перестраховання життя.

Оцінюючи рівень конкуренції ринку страхування життя (табл. 3), то необхідно відмітити, що внаслідок відсутності офіційно оприлюднених даних про ринкову частку страховиків України, для визначення ринкової участі страховиків використано дані Українського науково-дослідного інституту «Права та економічних досліджень» [12].

Слід відмітити, що CR-n – це коефіцієнт ринкової концентрації, числове значення n якого вказує на кількість підприємств, стосовно яких воно розраховане. HI (Індекс Герфіндала) являється сумою квадратів ринкових часток підприємств, що складають ринок.

Отримані дані в табл. 3 не являються особливими для великих країн, таких як Австралія, Канада та Японія, хоча Німеччина, Великобританія і США, що мають значно нижчі співвідношення коефіцієнтів ринкової концентрації. Як правило, таке співвідношення істотно вище на невеликих ринках або в невеликих країнах [13, с. 15-16]. Враховуючи змінність коефіцієнта ринкової концентрації та індексу Герфіндала на ринку страхування життя України за 2008-2012 рр., можна зробити висновок про відносно помірний рівень ринкової концентрації, тобто конкуренція присутня, але недостатньо розвинута, водночас, наближається до високо концентрованої, що може бути результатом нерозвинутої конкуренції.

Таблиця 3 Коефіцієнти ринкової концентрації (CR) та індекси ринкової концентрації Герфіндала (HI) на ринку страхування життя України за 2008-2012 рр.*

Період	Показники ринкової концентрації					
	CR-3	CR-5	CR-10	CR-15	CR-20	HI
2008	0,51	0,66	0,78	0,85	0,90	1126,11
2009	0,54	0,64	0,81	0,90	0,95	1134,84
2010	0,52	0,71	0,86	0,94	0,99	1214,55
2011	0,51	0,69	0,87	0,94	0,97	1206,90
2012	0,44	0,73	0,90	0,95	0,98	1218,53
Зміна за період	-0,07	+0,07	+0,12	+0,10	+0,08	+92,42

* Складено та розраховано автором на основі: [13, с. 17].

Коефіцієнт CR-3 є відносно стабільним (51-52%) протягом 2008-2011 рр. (виняток – відчутне зменшення у 2012 році в умовах зростання сумарних платежів), причому, спостерігається, те що зі зростанням кількості страховиків, відмічається тенденція деякого зростання коефіцієнта по роках, що свідчить про підвищення рівня конкуренції на ринку, крім того в сегментах ринку, таких як колективні договори, концентрація може бути значною [13, с. 17].

Слід відмітити, що вплив великих страховиків у 2012 році суттєво зменшився (з 0,54 у 2009 році, до 0,44 у 2012), тобто, основні гравці ринку втратили 10% ринкової участі. Беручи до уваги проведені розрахунки, можна зробити висновок про стабільність аналізованого ринку в цілому, а також його порівняльну стійкість, оскільки в абсолютному вираженні динаміка сумарних платежів по роках була досить суттєвою. Звертає увагу

деяка суперечливість даних показників CR-3 і CR-20. У цьому зв'язку можна припустити, що характер конкуренції в сенсі стратегії поведінки першої половини гравців і останньої групи між собою відрізняються, а саме перші три компанії ведуть більш агресивну політику на ринку. У цілому ж досліджувані показники дозволяють охарактеризувати ринок страхування життя України як висококонцентрований, з нерозвинутою конкуренцією та значним ступенем монополізації.

За рахунок невинного зростання ринку споживчого кредитування імпульс до розвитку отримає банківське страхування життя позичальників. За результатами діяльності компаній на ринку страхування життя у 2012 році у ТОП-5 розмістилися страхові компанії АЛІКО Україна, ТАС, Ренесанс життя, Уніка життя, Граве Україна (табл. 4).

Таблиця 4 Топ-10 страхових компаній зі страхування життя в Україні в 2012 р.*

Компанія	Страхові платежі, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Страхові виплати, млн. грн.
РЕНЕСАНС ЖИТТЯ	323,20	70,09	1,87
АЛІКО УКРАЇНА	218,0	647,23	6,91
ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	150,03	565,05	21,68
ТАС	136,82	418,25	5,46
УНІКА ЖИТТЯ	100,32	70,10	1,05
ПЗУ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	78,01	131,71	3,93
ФІДЕМ ЛАЙФ	56,86	66,27	2,41
ДЕЛЬТА ЖИТТЯ	43,30	7,64	1,48
АСКА-ЖИТТЯ	36,11	148,00	6,54,0
ЛЕММА-ВІТЕ	30,22	77,88	1,33

* Складено автором на основі: [12].

Активніше від інших страхові премії 2012 року зібрано страховою компанією «Ренесанс життя». Сума страхових платежів, акумульованих компанією за 2012 рік, порівняно з аналогічним періодом попереднього року, зросла на 178,94%. За цим показником компанія вийшла в лідери ринку, випередивши «Аліко Україна» та «Граве Україна», які за 2012 рік зібрали лише на 10,68 та 0,68% більше ніж за попередній рік. Високі темпи зростання збору премій показали компанії «Уніка життя», «Дельта життя» та «Аска-життя». Інтенсивність збору страхових платежів знизили лише компанії, що не ввійшли в ТОП-10: «Блакитний поліс» (-47,78%), «Оранта-життя» (-

26,08), «Гарант-лайф» (-17,29) та деякі інші, не вагомі учасники ринку страхування життя в Україні.

Порівнявши співвідношення страхових премій до ВВП вітчизняного ринку страхування життя, розмір якого у 2012 році становив 0,185%, з будь-якою з країн Великої Сімки (США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Франція, Італія, Японія), де цей показник становить мінімум 5%.

В цілому, вітчизняний ринок страхування життя на сучасному етапі є нерозвиненим. Премії за усіма видами страхування життя на душу населення становлять лише 40 грн., хоча відмічається тенденція збільшення премій зі страхування життя на душу

населення. Однак, даний показник це у 500 разів менше, ніж у середньому в країнах Великої Сімки і у 20-25 разів менше, аніж в середньому в країнах Центральної та Східної Європи та країнах-членах ASEAN. Рівень

страхових премій на душу населення та скромні обсяги страхового ринку свідчать про нерозвиненість вітчизняного страхового ринку взагалі.

Таблиця 5 Показники розвитку страхування життя в Україні за 2006-2012 рр.*

Роки	Страхові премії на одну особу, грн.	Премії зі страхування життя на одну особу, грн.	Частка страхових премій зі страхування життя у загальному обсязі валових страхових премій, %	Відношення страхових премій до ВВП, %	Відношення премій зі страхування життя до ВВП, %
2006	294,7	9,6	3,3	2,5415	0,0828
2007	386,1	16,8	4,4	2,4986	0,1088
2008	517,7	23,6	4,6	2,5324	0,1156
2009	443,0	17,9	4,0	2,2382	0,0906
2010	502,2	19,7	3,9	2,1321	0,0837
2011	487,9	24,8	5,9	1,6774	0,0853
2012	473,7	39,9	8,4	1,5241	0,1850

* Складено та розраховано автором на основі: [7, 8, 9, 10, 11].

Якщо звернути увагу на наявні доходи населення, які включають всі доходи, в тому числі стипендії та пенсії, та на доходи населення у вигляді заробітної плати, то бачимо, що надходження від зарплати в 2-3 рази менші, ніж загальний дохід населення. Тому ми маємо враховувати той фактор, що студенти та пенсіонери не відносяться до потенційних споживачів life-страхування (не враховуємо страхування додаткової пенсії). Складність виникає ще через наявність у вітчизняній економіці тіньового сектору, адже поглянувши на депозити та середньомісячну зарплату по регіонам, бачимо, що майже 50% заробітної плати направлено на депозитні вклади.

ВИСНОВКИ

Отже, розвиток ринку страхування життя в Україні знаходиться в зародковому стані, на якому відбувається відтік іноземного капіталу, спостерігається висока ефективність перестрахових операцій з даного виду страхування, а також характеризується низьким показником премій на душу населення. Подальший її розвиток залежатиме від ефективності проведення реформ у цій сфері, а також проведення роз'яснювальних заходів серед населення України щодо переваг довгострокового страхування життя. Подальші дослідження повинні акцентуватися на оцінці рівня державного регулювання а також дослідженні регіональних особливостей розвитку ринку страхування життя в Україні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 4-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 351 с.
2. Внукова Н.М. Створення передумов вимірювання ризиків страховика в системі пруденційного нагляду за страховою діяльністю/ Н.М. Внукова, О.В. Корват // Вісник Київського національного університету ім.Тараса Шевченка. – 2007. – №94-95. – С.10-13.
3. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
4. Залетов О.М. Убезпечення життя [монографія] /О.М. Залетов. – К.: Міжнародна агенція «Бізон», 2006. – 688 с.
5. Козьменко О. В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку: монографія / О. В. Козьменко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 350 с.
6. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.
7. Підсумки діяльності страхових компаній за 2008 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/pidsumky_SK_2008.pdf.
8. Підсумки діяльності страхових компаній за 2009 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/pidsumky_SK_2009.pdf.
9. Підсумки діяльності страхових компаній у 2010 році. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2010.pdf.
10. Підсумки діяльності страхових компаній у 2011 році. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2011.pdf.
11. Підсумки діяльності страхових компаній у 2012 році. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2012.pdf.
12. Показатели компаний по страхованию жизни за 2012 год. - № 1 (40) 2013. - Insurance TOP. - С. 54.
13. Привалова О.М. Аналіз конкурентного середовища на ринку страхування життя України / О.М. Привалова // Економіка, фінанси, право. – №9. – 2012. – С. 14-18.

Одержано 10.03.2014 р.